

MANUEL DE PEDROLO, UNA VEU FONAMENTAL, PERÒ INCÒMODA

Romi Porredon

“Som catalans. No podem desfer-nos de la colonització sense la independència”.

Manuel de Pedrolo, 1983 al programa *Vostè pregunta* de Joaquim M Puyal.

El 26 de juny d'aquest 2015 s'han complert 25 anys de la mort de Manuel de Pedrolo, un dels escriptors més prolífics, polièdrics i compromesos de la literatura catalana del segle XX. Tot i ser l'introduïdor de gèneres literaris encara inèdits en català, el seu encaix literari no va ser fàcil, sobretot en l'àmbit acadèmic. A més, el seu posicionament polític en favor de la independència i les crítiques àcides dirigides a les concessions fetes en el moment de la Transició el van fer un personatge incòmode i van servir també perquè el món benpensant el deixés de banda.

“Vaig néixer dins uns murs i, encara que no s'accepti, tinc moral de presoner”. Així s'autodefinia l'autor, nascut l'any 1918 al castell segarrenc de l'Aranyó. Pertanyia a una noblesa terratinent arruïnada però il·lustrada. Els pares, que aleshores vivien a Tàrraga, van voler que el primogènit nasqués al

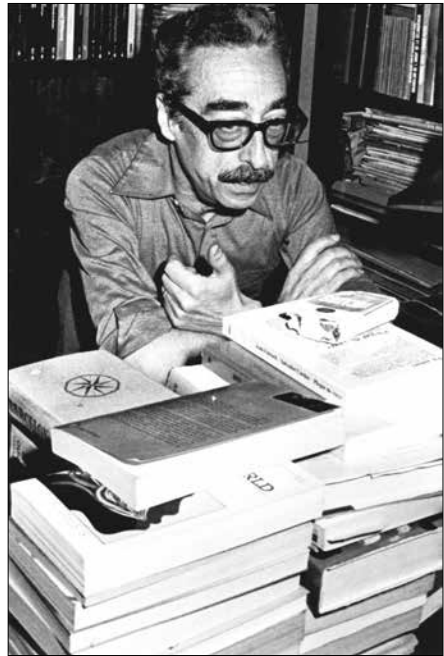
mateix castell. Aquesta herència familiar de costums rancis i ancestrals va pesar-li sempre com una llosa, ja que ell va ser tothora un home d'esperit lliure i, en conseqüència, va intentar alliberar-se'n per mitjà de la literatura en una època especialment tancada i grisa com fou bona part de la segona meitat del segle XX.

El 1935, acabats els estudis de batxillerat, va anar a Barcelona per estudiar Medicina. La capital li suposà el descobriment de la llibertat i de tot un món desconegut que va propiciar que no continués els estudis. Quan va esclatar la guerra civil s'afilià al sindicat anarquista CNT, es féu voluntari i lluità al bàndol republicà al cos d'artilleria. Acabada la guerra, va caure en una depressió profunda, tanmateix s'estalvià d'anar al camp de concentració gràcies a l'aval del seu pare, però no es va poder lliurar de fer el servei a Valladolid. Després tornà a Tàrraga i el 1946 es casà amb Josefina Fabregat, tot i la prohibició i el rebuig dels pares que no acceptaren la procedència humil de la noia, lluny de l'ideal aristocràtic que pretenien per al seu fill. De primer, la parella s'instal·là a

Tàrrega però aviat la gent el va tenir com un home ‘estrany’, ja que es definia com a catalanista i independent. D’aquí que al 1950 decidiren marxar i instal·lar-se a Barcelona, on Pedrolo haurà de treballar en diferents oficis i fer mil feines per a poder sobreviure en aquella dura època de postguerra.

Tanmateix la seva gran passió fou sempre l’escriptura. Escriure era l’oasi que el reconfortava. “*La meva mare li va donar la força vital per arrencar a escriure*” –diu Adelais, la filla de l’escriptor, en una entrevista. I el cert és que va acabar sent un escriptor català diferent i singular per l’oportuna aportació en la introducció de tècniques noves i trencadores en voga a Europa i per la manera d’arribar al públic. Pedrolo no va dubtar mai d’escriure en català tot i les dificultats que això li va comportar amb la censura inclement de la postguerra. De fet, fins als anys setanta no va aconseguir de viure modestament de la literatura.

Fou un home de costums rutinaris i un creador infatigable amb una producció global de més de 120 llibres de poesia, novel·la, conte, teatre, assaig i dietari. Un corpus enorme d’una obra que abraça tots els gèneres gràcies a una ferma voluntat de recerca i investigació incansables. Des del despatx del pis del carrer Calvet, ajudat per milers de volums, paper de calc, fitxes, diccionaris i rotllos de cinta per a la màquina d’escriure i traduint de l’anglès, del francès i del portuguès va oferir als lectors catalans la possibilitat de conèixer grans clàssics com Faulkner, Kerouac i Sartre entre d’altres. Un fet curiós és que va ser un bon traductor d’idiomes, apresos als diccionaris

Manuel de Pedrolo al seu despatx.

i gramàtiques, perquè, com a home compromès amb el seu país, un dels objectius era atraure lectors a la llengua catalana introduint les noves tendències literàries europees del moment.

La seva primera obra publicada és el llibre de poemes *Ésser en el món* (1949). A partir d’aquí s’afanyarà a escriure en les altres modalitats i començarà una considerable producció editada desordenadament a causa de la intervenció de la censura i d’algun oblit per part de la xarxa editora catalana d’aquells anys. De tota manera, la seva gran passió fou sempre la novel·la perquè entenia que era el gènere més popular i ell volia ser un escriptor majoritari.

Als anys 60, va introduir la novel·la

negra, aleshores un gènere desconegut al nostre àmbit, i l'any 1963, Edicions 62 el posà com a director de la mítica col·lecció de novel·la negra La Cua de Palla, que va permetre descobrir els grans clàssics del gènere. Fou llavors que va escriure *Joc brut* (1965), la primera novel·la policíaca d'autor català dins la col·lecció, una de les més conegudes i llegides de Pedroló i que just aquest 2015 compleix el 50è aniversari.

Com a autor avançat al seu temps, el 1970 publica *Un amor fora ciutat*, novel·la que tracta el tema de l'homosexualitat i que va suposar un veritable renou fins a ser confiscada i a prohibir-se'n la venda, a més de costar-li ser jutjat a Madrid per escàndol públic. Amb tot, entrats els setanta, la censura es va moderar i el mercat de consum en català es va ampliar, de manera que l'autor podrà veure publicades obres que ja tenia escrites. D'aquests anys, és *Mecanoscrit del segon origen* (1974), el primer best seller de la literatura catalana, traslladat a còmic, ràdio i cinema, i que paradoxalment ha fet ombra a la complexa i ambiciosa producció de l'autor.

Pedroló tenia clar el poder de la cultura i l'escriptura en la transformació del món i d'aquí que va posar grans expectatives en la transició cap a la democràcia. Aviat, però, li va arribar la decepció: es desenganyà dels polítics i dels intel·lectuals del moment, que a més el veien com una nosa. “*Va ser una persona honesta i mai no es va deixar trencar per ningú. Quan una persona és tan incorruptible, davant d'un món que es deixa temptar pels diners, la gent*

es va apartant. Per això va morir sol, només amb la família. I desencantat” – diu l'Adelais.

L'any 1985 –trenta anys abans de l'actual *Ara és l'hora!*– es va declarar agnòstic i independentista en un país que es trobava massa còmode en l'autonomisme nacionalista i decidí de no acceptar entrevistes si no hi podia parlar dels motius per la independència. De fet, fou un home poc amic de la vida social ni de fer-se veure en actes multitudinaris. Tot i així, va esdevenir referent literari i polític de l'esquerra independentista, moviment marginal en l'escenari sociopolític i mediàtic d'aquell moment. Va obtenir premis literaris diversos com el Víctor Català, el Sant Jordi o el Prudenci Bertrana i l'any 1979 va guanyar el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, tot i que va donar els diners a l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana.

L'any 1989 se li diagnosticà un càncer de què va morir el 26 de juny de 1990.

Segons Anna Maria Moreno, “*fou un escriptor insubornable, l'autor català més censurat. Un autor torrencial, un home avançat al seu temps, modern, un intel·lectual que va emprar la literatura com una eina d'enriquiment cultural. Va voler normalitzar la literatura catalana i situar-la a l'altura europea*”. Un home honest i irreductible que en el seu “testament vital”, escrit el 1963 i descobert per la seva filla poc després de la mort, diu: “*Si en un futur he de ser recordat, m'agradaria ésser-ho no com un simple creador de mons imaginaris, de ficcions, sinó per damunt de tot, com un català que en un moment de la*

història del seu país, aquell que li tocà viure, un moment tan difícil i propici a tots els abandons, va restar fidel a la seva terra i la seva llengua.”

Avui, 25 anys després de la seva mort, lamentablement Manuel de Pedrolo és un autor massa desconegut, a excepció del *Mecanoscrit*. I malgrat que aquests últims anys hi ha hagut una revifalla amb iniciatives com la Fundació Manuel de Pedrolo (2005), la revista *Quaderns Pedrolians* (2008-2009), l'Espai Pedrolo amb seu al castell de Concabella, l'Arxiu Pedrolo i el reportatge emès fa poc per TV3 "*Manuel de Pedrolo, trencant l'oblit*", crec que la nostra cultura hi té un deute pendent, perquè –tal com deia Joaquim Molas– faria falta una lectura sistemàtica de la seva obra per tenir una visió completa i ajustada del que ha representat l'autor i la seva obra per a la literatura catalana. En conseqüència, tenim un repte: l'any 2018 es compliran 100 anys del seu naixement.

Un bon moment per a retornar Manuel de Pedrolo al lloc que li correspon.

El reconeixement de la figura de Manuel de Pedrolo ha estat un dels motius principals de la iniciativa del Centre Municipal de Cultura de Cervera, amb el suport del Consell Comarcal de la Segarra i de la Fundació Pedrolo, de convocar des del 2006 "*7lletres. El premi literari i més coses*". Aquest premi està dotat econòmicament i l'obra guanyadora la publica Pagès editors. Durant 7 setmanes (des de maig fins al 7 de juliol) i amb la participació de diferents entitats es duen a terme una sèrie d'actes relacionats amb Pedrolo, la literatura i la comarca de la Segarra que clouen amb el lliurament del premi el dissabte més proper al 7 de juliol.

Que aquesta iniciativa cerverina serveixi d'exemple per a la recuperació definitiva de l'autor de cara al 2018.